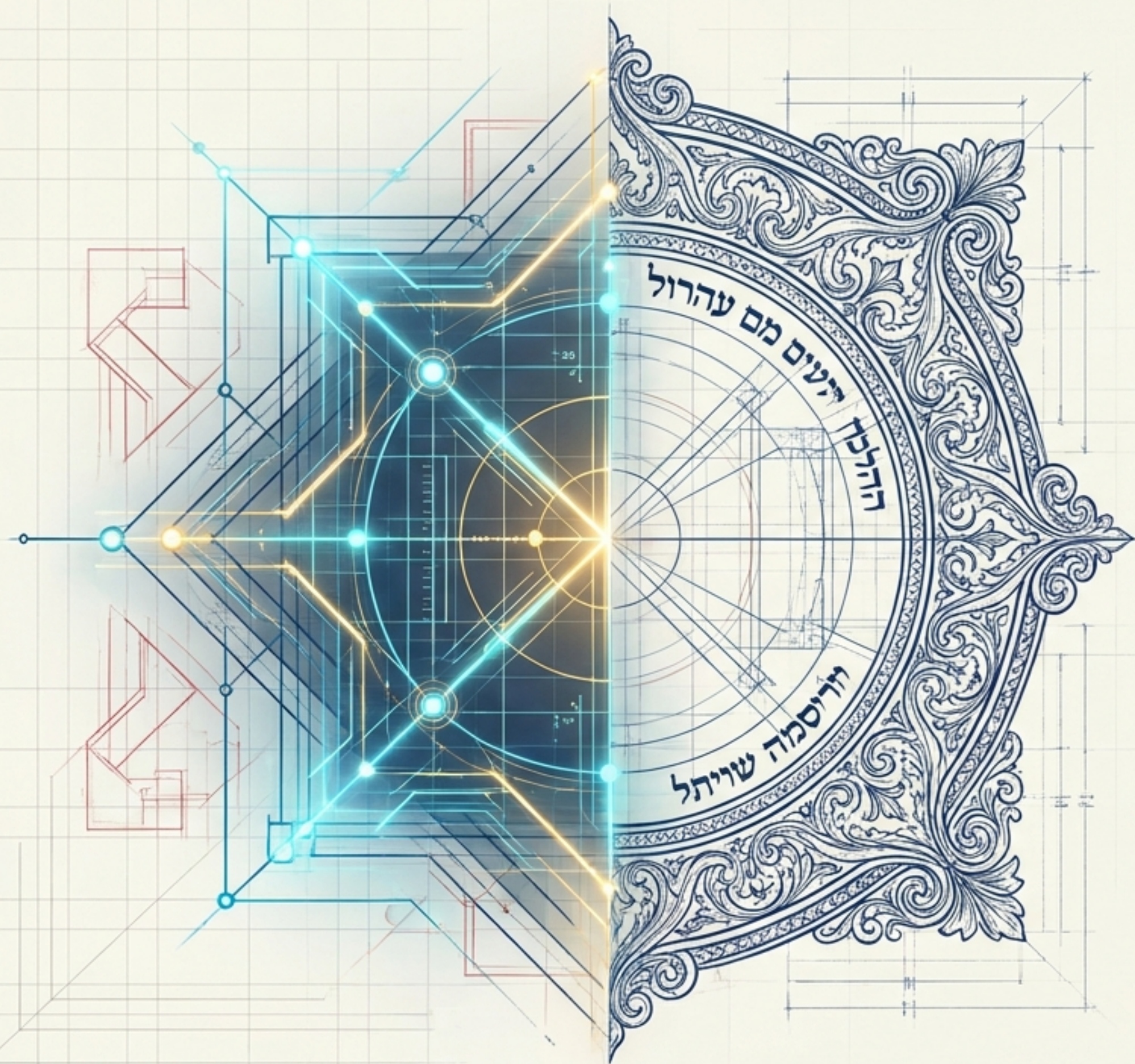

הסכמי קדם-נישואין: הנדסה הלכתית

עיון בסוגיית כפיית גט, אונס ממון
ופתרונות מודרניים – מבוסס
על שיעורו של הרב אלישע אבינר

פער המציאות: מדוע נדרשים הסכמי קדם-נישואין למניעת עגינות?

ישראל

לבתי הדין הרבניים יש סמכות חוקית לכפות גט במקרים במקרים מסוימים.

המניע להסכם: חוסר אמון במערכת, פחד מסחבת משפטית (עיכוב ותרגילים), ודרישות אולטימטום פמיניסטיות ערב החתונה.

ארצות הברית

לבתי המשפט אין סמכות לכפות מתן גט.

ללא סמכות אזרחית או רבנית, ההסכם הוא הכלי היחיד למניעת סרבנות.

מטרת העיון: לא לדון בהצדקה החברתית של ההסכמים, אלא לבחון את כשרותם ההלכתית בלבד.

אקסיומת היסוד: פסילתו של גט מעושה

על פי ההלכה, גט שניתן תחת כפייה פיזית או כלכלית (שלא על פי דין) – פסול לחלוטין. הבעל חייב לגרש מרצונו.

◀ פרדוקס הרמב"ם: כיצד ניתן לכפות גט עד שיאמר רוצה אני?

כפייה מותרת אך ורק במקרים חריגים שקבעו חכמים (כגון מומים מסוימים). במקרים אלו, הרמב"ם מסביר כי הכפייה מסירה את היצר הרע, וחושפת את רצונו הפנימי והאמיתי של היהודי לעשות את המצווה ולהיות ישראל כשר.

אונס ממון ודילמת האונס העצמי

אונס ממון - איום חיצוני

איום כלכלי חיצוני (למשל: 'אם לא תגרש, ניקח את רכושך')
נחשב לכפייה הפוסלת את הגט.
(דעת הפתחי תשובה שמי שבוחר בממון על פני אשתו מעיד שאינו אוהב אותה - לא נפסקה להלכה).

אונס עצמי - התחייבות פנימית

אונס עצמי

מה קורה כאשר הבעל
כופה את עצמו מראש,
לפני פרוץ הסכסוך?

שבועה (Oath)

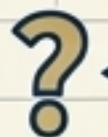
נשבע אני לגרש.

-> מצב ללא מוצא (חייב לגרש).
הרוב מסכימים שזהו אונס.

ממון (Money)

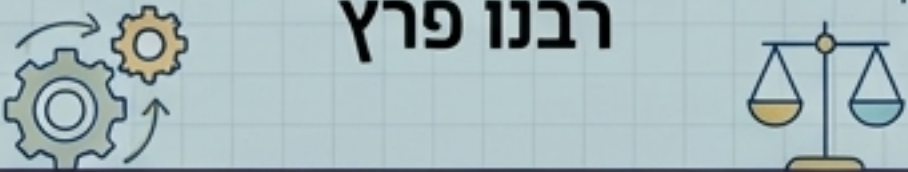
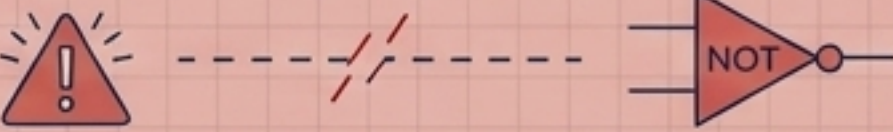
אם לא אגרש, אשלם מיליון דולר.
-> מצב של שתי חלופות.
האם זה עדיין אונס?

AND

OR

מטריצת הראשונים: מחלוקת הקנס העצמי

פוסק	המנגנון: קנס כספי	הדין: האם הגט כשר?
רבי מימון נג'אר רבנו פרץ 	יש לבעל שתי אפשרויות בחירה סבירות - לשלם את הקנס או לגרש. 	כשר. אין זה אונס משום שרצונו היה מתחילה לגרש, וברצונו הוא מגרש.
הרשב"א 	הבעל מתחרט על הקנס בשעת הגירושין. 	פסול (גט מעושה). אונס קנס - אונס הוא. גם אם כפה את עצמו מראש לממון, בשעת האמת הוא מגרש רק מאימת הקנס.

פסיקת הרמ"א והכשל במנגנון הקנס

הפסיקה המורכבת: הרמ"א (אבן העזר קל"ד) פוסק שאם אדם קיבל עליו קנסות ואחר כך גירש, בדיעבד הגט כשר.

הזהירות הנדרשת: עם זאת, הרמ"א קובע כי לכתחילה, יש לחוש לדעת המחמירים (הרשב"א) ולפטור את הבעל מהקנס לפני הגירושין כדי להסיר כל ספק של אונס.

הכשל ההנדסי: הסכם קדם-נישואין נועד להבטיח גירושין במקרה של סירוב. אם אנו מבססים אותו על קנס שמתעורר בעקבות הסירוב, אנו נכנסים למלכודת הרשב"א. הבעל מתחרט, וכדי לצאת מהספק לכתחילה, ההסכם מאבד את עוקצו. נדרש מנגנון עוקף-קנס.

פריצת הדרך ההנדסית:
מהלך הרב ז.נ. גולדברג

מזונות מוגדלים

מהות ההבדל (The Core Difference)

מזונות

חוב קבוע, מהותי ועצמאי הנובע מעצם הנישואין. הגירושין אינם תנאי לקנס, אלא דרך הגיונית לסיים התחייבות כספית שוטפת.

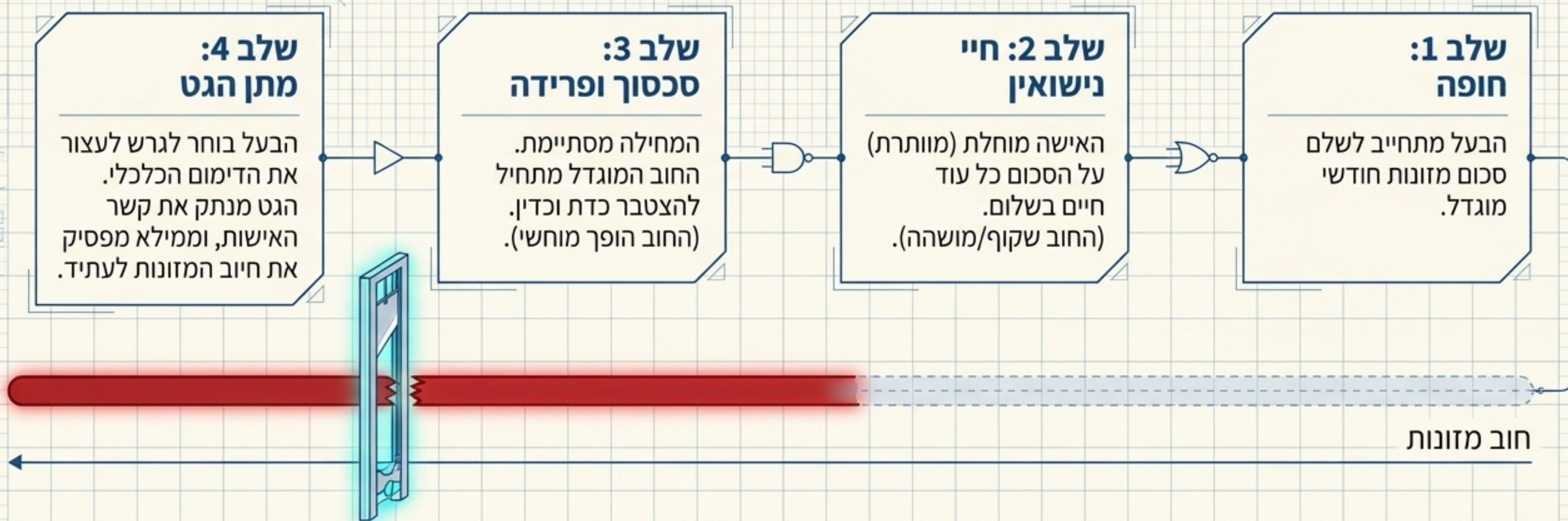
קנס

מתעורר לחיים רק בגלל הסירוב לגרש. הבעל מגרש כדי לפטור עצמו מעונש חדש.

~~קנס~~

כדי לעקוף את בעיית האונס, הרב זלמן נחמיה גולדברג הציע להחליף את המנגנון. הבעל לא מתחייב לקנס אם יסרב לגרש. במקום זאת, הוא מתחייב בשעת החופה לתשלום חודשי גבוה של מזונות (למשל, 20,000 ₪) לאשתו.

תרשים זרימה: כיצד פועל מנגנון המזונות?

עקרון התשב"ץ: ההבחנה בין עונש לחוב קיים

"כמו דין מורד (המסרב לקיים עונה) שכופים אותו על ידי ממון – הוא מגרש כדי להימלט מהתחייבות קיימת, ולא נאנס לעצם הגירושין."

טענות הנגד: האם זה פתרון מושלם?

טענה 1: קנס בתחפושת

הרי ברור לכל שהבעל לא התכוון באמת לשלם מזונות בסכום עתק. מטרת ההתחייבות מתחילתה הייתה ללחוץ עליו לגרש. האם שינוי השם מ'קנס' ל'מזונות' משנה את המהות הכפייתית? (רוב הפוסקים סוברים שהמטרה הנסתרת אינה פוסלת את החוב החוקי).

טענה 2: איום המאסר בישראל (הרב אוריאל לביא)

בניגוד לחובות רגילים, בישראל חוב מזונות גורר עמו מאסר בפועל (הוצאה לפועל). טוען הרב לביא: הבעל אולי הסכים ללחץ כספי, אך מעולם לא הסכים לאיום במאסר פיזי. סכנת מאסר הופכת את ההסכם ל'אונס גוף' ופוגעת בכשרות הגט.

הנדסת מנגנוני הגנה: יישום מעשי של ההסכם

סכום מציאותי

כדי שהמזונות לא ייחשבו קנס פיקטיבי, עליהם להיות ריאליים (למשל: 6,000 ₪ או מחצית משכורת). סכום מופרז ואבסורדי מעיד על אונס.

מודעות מלאה

הבעל חייב להבין היטב את משמעות ההסכם וההשלכות החוקיות (כולל סכנת המאסר). חוסר הבנה מבטל את תוקף ההסכם.

יום התקופה (השהיה)

תשלום המזונות אינו אוטומטי. קיימת תקופת המתנה, הכוללת ייעוץ ושלוש בית, להוכחה שמטרת ההסכם אינה פירוק מהיר אלא התמודדות מול סרבנות בלבד.

סכום מציאותי

מודעות מלאה

יום התקופה (השהיה)

השלכות רוחב: מעבר להנדסה ההלכתית

הצלחת המנגנון:

מבחינה טכנית והלכתית, הסכמי קדם-הנישואין המנשי על מנגנון המזונות נותנים מענה חזק לבעיית סרבנות הגט, תוך עקיפת איסור 'גט מעושה'.

המחיר חברתי - שאלת

האשמה: הפעלת ההסכם עיוורת לאשמה. ההסכם מופעל גם אם צד אחד מפרק את המשפחה ללא סיבה מוצדקת או 'נתן עיניו באחר'.

סיכום: ההנדסה ההלכתית מציעה כלי רב-עוצמה למניעת עגינות, אך מציבה מראה בפני החברה – האם במאבק נגד סרבנות, סללנו הלכתית את הדרך ל'גירושין ללא אשמה' בישראל?